

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ОХТИРСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
СУМСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ
ЦИКЛОВА КОМІСІЯ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ТОРГІВЛЯ

КУРСОВА РОБОТА

З дисципліни «Підприємницька діяльність»

на тему: Бізнес-план діяльності фермерського
господарства «Родючий край»

Виконала: студентка III курсу, 36 групи
галузі знань 07 Управління та
адміністрування
спеціальності 076 Підприємництво та торгівля

Поліна ТУРЧАНИНОВА

Керівник - викладач

Анна КОГУТ

Оцінка за національною шкалою

Члени комісії

(підпис)

(підпис)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ОХТИРСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
СУМСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

Відділення Будівництва, економіки та фінансових технологій
Циклова комісія економічних спеціальностей
Освітньо-кваліфікаційний рівень фаховий молодший бакалавр
Шифр та найменування галузі знань 07 Управління та адміністрування
Освітньо-професійна програма Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
Спеціальність 076 Підприємництво та торгівля

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова ЦК економічних спеціальностей
_____ Анна КОГУТ
«_____» _____ 2026 р

ЗАВДАННЯ
на курсову роботу з дисципліни
„Підприємницька діяльність”
студентці 3 курсу 36 групи
Поліні ТУРЧАНІНОВІЙ

Тема роботи: Бізнес-план діяльності фермерського господарства
«Родючий край»

Вихідні дані:

1. Земельна площа – 220 га ріллі:
 - а) 35 га ріллі – у власності фермерського господарства
 - б) 185 га ріллі – у користуванні фермерським господарством
2. Сільськогосподарські культури для вирощування:
 - а) Озиме жито
 - б) Горох
 - в) Гречка
 - г) Картопля
3. Грошова оцінка 1 га ріллі - 30000 грн.
4. Годинна тарифна ставка 80 грн
5. Орендна плата 5%.
6. Умови одержання кредиту
 - а) Період кредитування 12 місяців;
 - б) Процентна ставка (річних) 30%.

Дата видачі завдання «_____» _____ 2026 р.

Керівник курсової роботи _____ Анна КОГУТ

Завдання до виконання прийняла студентка «_____» _____ 2026 р.

Студент (ка) _____

Розглянуто і схвалено на засіданні ЦК економічних спеціальностей

Протокол № _____ від _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ З УРАХУВАННЯМ ОСОБЛИВОСТЕЙ ГАЛУЗІ.....	5
1.1 Бізнес-план та основні етапи його формування	
1.2. Умови формування бізнес-плану з урахуванням специфіки галузі виробництва	
1.3. Правове регулювання процесу розробки бізнес-плану	
2. РОЗРОБКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ.....	15
2.1 . Короткий опис підприємницького проекту	
2.2 Опис підприємства	
2.3 Опис продукції та ринку	
2.4 Управління та організація виробництва	
2.5 План виробництва	
2.6. План маркетингу	
2.7. Фінансовий план	
2.8 Ризик і шляхи його зниження	
3. ОХОРОНА ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	37
3.1 Загальні положення	
3.2 Безпека польових робіт під час воєнного стану	
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	42

ВСТУП

Розробка бізнес-плану - це надзвичайно важлива та корисна процедура з точки зору управління підприємством, адже бізнес-план чітко та детально окреслює перспективи функціонування фірми, демонструючи, як її керівництво має намір досягти поставлених цілей.

У бізнес-плані формулюються перспективи та поточні цілі втілення ідеї, проводиться оцінка сильних і слабких сторін бізнесу, подаються результати аналізу ринку та його специфіки (враховуючи смаки споживачів, конкурентоспроможність підприємства тощо), викладаються деталі функціонування підприємства в зазначених умовах, а також визначаються обсяги фінансових і матеріальних ресурсів для втілення проекту.

Бізнес-план виконує два найважливіших завдання:

- зовнішнє - інформування різних представників ділового світу про сутність та ключові аспекти реалізації конкретної підприємницької ідеї;
- внутрішнє (життєво важливе для функціонування самого підприємства) - опрацювання механізму самоорганізації, тобто цілісної, комплексної системи управління реалізацією підприємницького проекту.

Бізнес-план виступає як об'єктивна оцінка результатів ринкової діяльності компанії і водночас як необхідний інструмент проектно-інвестиційних рішень, адаптованих до потреб ринку[2].

Предметом розгляду є безпосередньо засоби та методи бізнес-планування підприємства, а також механізм створення бізнес-планів на підприємствах різних галузей народного господарства та форм власності.

Базою дослідження є фермерське господарство «Родючий Край».

Метою цієї роботи є: складання бізнес-плану, вирощування нових видів продукції, розрахунки ефективності діяльності фірми, пошук подальших резервів зменшення витрат і зростання доходів з метою забезпечення зростання прибутків підприємства.

1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ З УРАХУВАННЯМ ОСОБЛИВОСТЕЙ ГАЛУЗІ

1.1 Бізнес-план та основні етапи його формування.

Бізнес-план є основним документом, який детально описує стратегію розвитку підприємства, його цілі та завдання, а також методи їх досягнення. Він слугує дорожньою картою для підприємців, допомагає їм оцінити потенціал своїх проектів, залучити інвесторів та забезпечити ефективне ведення бізнесу. Розробка бізнес-плану необхідна для успішного функціонування та розвитку будь-якого бізнесу.

Бізнес-план — це техніко-економічне обґрунтування діяльності підприємства в ринкових умовах, програма його діяльності, яка характеризує модель підприємства в майбутньому. Він складається для діючого підприємства, нового виду діяльності або продукції, а також для нового підприємства. Бізнес-план потрібен керівникові фірми, акціонерам та інвесторам.[3]

Основна мета бізнес-плану - створити комплексний документ, який допоможе підприємцям і компаніям розробити бізнес-стратегію, оцінити свої фінансові перспективи і розподілити ресурси найбільш ефективним чином. Залежно від того, для кого готується бізнес-план, він виконує кілька важливих функцій:

- 1) Для підприємців і керівників компаній: він дає чітке розуміння напрямку, в якому розвивається компанія, і визначає стратегічні цілі. Він об'єктивно оцінює реалістичність бізнес-ідеї та допомагає уникнути невдач на ранніх стадіях, допомагає визначити ресурси, необхідні для ініціювання та розвитку проектів, включаючи матеріальні, людські та фінансові ресурси. Слугує інструментом планування та управління, дозволяючи порівнювати фактичні та заплановані результати, полегшує прийняття управлінських рішень, оскільки надає можливі сценарії розвитку бізнесу.

- 2) Для інвесторів та кредиторів: демонструє фінансову стійкість компанії та її здатність генерувати прибуток, оцінює можливі ризики та пропонує шляхи їх мінімізації, надає інформацію про ринок, конкурентне середовище та потенційних клієнтів. Допомогає визначити рентабельність проекту, що є важливим фактором при прийнятті інвестиційних рішень.
- 3) Для партнерів і підрядників: допомагає потенційним партнерам оцінити переваги роботи з компанією, визначає ключові напрямки розвитку та взаємодії між залученими сторонами, допомагає досягти більш вигідних умов постачання та співпраці та довести стабільність проекту.

Цілі бізнес-плану:

Бізнес-план має дві основні групи цілей: зовнішні та внутрішні.

1) Зовнішні цілі:

- Залучення інвесторів – бізнес-план повинен продемонструвати потенційним інвесторам вигідність вкладення коштів у підприємство та переконати їх у прибутковості проекту.
- Отримання кредитних ресурсів – у випадку звернення до банку або фінансових установ для отримання позики необхідно представити бізнес-план, який доведе платоспроможність компанії та її здатність погасити кредит.
- Залучення партнерів – документ дозволяє потенційним партнерам оцінити привабливість співпраці та спрогнозувати взаємні вигоди.
- Участь у грантових програмах або державній підтримці – бізнес-план є обов'язковою умовою для подання заявки на державне фінансування або гранти від міжнародних організацій.

2) Внутрішні цілі:

- Розробка стратегічного плану розвитку – визначення довгострокових напрямків діяльності компанії та прогнозування її зростання.
- Оцінка економічної доцільності проекту – розрахунок окупності, аналіз рентабельності та визначення рівня ризиків.

- Оптимізація використання ресурсів – ефективне розподілення фінансових, матеріальних та людських ресурсів.
- Контроль і моніторинг діяльності підприємства – визначення ключових показників ефективності, за якими оцінюватиметься реалізація бізнес-проєкту. [4]

Основні етапи бізнес-планування:

- 1) Підготовчий етап: визначення місії та завдань компанії: формулювання загальних цілей та напрямків розвитку компанії.
- 2) Аналіз зовнішнього середовища: оцінка ринкових тенденцій, конкурентів, споживачів та інших зовнішніх факторів, які можуть вплинути на діяльність компанії.
- 3) Оцінка внутрішніх ресурсів і можливостей компанії: аналіз наявних ресурсів, можливостей і потенціалу компанії.
- 4) Підготовка основних розділів бізнес-плану: опис компанії та її продуктів і послуг: детальний опис того, що пропонує компанія та її унікальних переваг.
- 5) Аналіз ринку: дослідження цільового ринку, сегментація клієнтів, аналіз конкуренції.
- 6) Маркетингова стратегія: план просування продукту/послуги, ціноутворення, канали збуту.
- 7) Виробниче планування: опис виробничих процесів, необхідного обладнання, постачальників.
- 8) Організаційне планування: структура управління, кадрова політика, розподіл обов'язків.
- 9) Фінансове планування: прогнози доходів і витрат, план прибутків і збитків, аналіз точки беззбитковості.
- 10) Оцінка ризиків та заходи щодо їх мінімізації: виявлення потенційних ризиків (ринкових, фінансових, операційних), розробка планів дій для уникнення або мінімізації впливу ризиків.

- 11) Підготовка та презентація бізнес-плану: структурування документа відповідно до стандартів, підготовка презентаційних матеріалів для потенційних інвесторів та партнерів.

Дотримання цих етапів забезпечує комплексний підхід до планування та реалізації бізнес-ідеї, що сприяє її успіху та конкурентоспроможності на ринку.

Типові помилки при розробці бізнес-плану :

При розробці бізнес-плану потенційні підприємці часто припускаються типових помилок, які можуть вплинути на ефективність плану та його репутацію серед інвесторів і партнерів:

- 1) Нехтування ринковими показниками: підприємці можуть недооцінювати важливість аналізу ринку і не проводити достатнього дослідження попиту, конкурентів і тенденцій.
- 2) Неналежне фінансове планування: інвестори та банки приділяють особливу увагу фінансовому плануванню.
- 3) Відсутність достатньої деталізації доходів, витрат і прогнозів також є помилкою.
- 4) Недбале ставлення до орфографії та граматики створює враження професійної несерйозності і впливає на довіру до автора бізнес-плану.
- 5) Нездатність розпізнати потенційні ризики та розробити стратегії управління ними може викликати занепокоєння інвесторів та партнерів.

Отже, бізнес-плани повинні бути конкретними, реалістичними і ґрунтуватися на достовірних даних.

Під час презентації бізнес-плану важливо використовувати привабливу і лаконічну презентацію, щоб привернути увагу інвесторів і партнерів. Бізнес-план - це не тільки документ, що описує бізнес-ідею, а й стратегічний інструмент для розуміння цілей, напрямку та шляху до успіху бізнесу. Бізнес-план визначає кроки, які необхідно зробити на різних етапах розвитку бізнесу. Важливість такого плану полягає в тому, що він дозволяє компанії підготуватися до можливих викликів і ризиків, передбачивши відповідні

стратегії управління та адаптації. Крім того, бізнес-плани допомагають залучити інвесторів, партнерів та фінансову підтримку, демонструючи потенційну прибутковість та стабільність бізнесу. Важливо також пам'ятати, що бізнес-план повинен постійно оновлюватися і переглядатися, щоб він залишався актуальним і відповідав мінливим ринковим умовам і стратегічним пріоритетам компанії [2].

1.2 Умови формування бізнес-плану з урахуванням специфіки галузі виробництва

Сільське господарство — це галузь економіки, яка займається вирощуванням сільськогосподарських культур і розведенням свійських тварин для забезпечення населення продовольством та отримання сировини для промисловості. Воно відіграє життєво важливу роль у забезпеченні людей їжею та іншими продуктами, підтримуючи економічний розвиток, екологічну стійкість і соціальну рівність. [5]

Значення сільського господарства для людей є достатньо вагомим. Адже саме воно займається постачанням продовольства (сільське господарство є основним джерелом продовольства для людства і забезпечує більшу частину споживаної їжі), сировини для промисловості (забезпечує сировиною харчову та легку промисловість і сприяє виробництву різних продуктів, таких як текстиль та біопаливо) тощо.

Виробництво сільськогосподарської продукції має властиві лише йому особливості, які необхідно враховувати при складанні бізнес-плану для агропідприємств. Як відомо, основними особливостями сільськогосподарського виробництва є:

- сезонність виробництва і залежність від природних умов (температура, вологість, світло);
- виконання робіт у певний період вегетаційного розвитку культури (обробіток ґрунту, посівна, догляд за рослинами, збирання врожаю);

- різна тривалість робочого циклу;
- організація обліку витрат на виробництво продукції не лише по культурах чи окремих групах, а й по окремих процесах і, навіть, видах робіт (передпосівний обробіток ґрунту, сівба, догляд за рослинами, збирання врожаю);
- відтворення в господарствах своїми силами і засобами частини потрібних їм засобів виробництва (корови, сад, хміль – витрати на капітальні вкладення);
- витрачання частини своєї продукції на поновлення процесу виробництва (зерно для сівби, молоко для вигодовування телят, сіно для годівлі худоби);
- неоднакова потреба в оборотних коштах протягом року (у періоди року, не пов'язані з виконанням сільськогосподарських робіт, вони потрібні лише на утримання робочої, продуктивної худоби та приміщення, а під час сівби і виконання літніх польових робіт потреба в них (пальному, запчастинах, добривах, пестицидах) різко зростає [7].

Планування підприємницької діяльності є одним з елементів успішного ведення бізнесу. Як відомо, воно є своєрідним економічним проектуванням майбутнього, до якого прагне підприємницька структура. Підприємство – це низка процесів прийняття рішень в умовах недостатньої інформації, тому прийняття цих рішень на плановій та системній основі знижує рівень підприємницького ризику. Робота без планів – це відповідь на події та ситуації що вже наступили, а діяльність на основі планів – це реакція на передбачені або очікувані події і ситуації та участь у їх формуванні. Ведення підприємницької діяльності немислиме без чіткого розрахунку і бачення перспективи. Це значною мірою полегшує підприємницьку діяльність, знижує рівень її ризикованості. Планування – це процес визначення мети, завдань та заходів що необхідно здійснювати, та визначення програми діяльності і необхідних ресурсів для цього. [6]

Виробництво сільськогосподарської продукції залежить від різноманітних чинників, які можна класифікувати на біологічні, технологічні, екологічні, соціальні та економічні.

1. Біологічні чинники:

- Різноманітність рослин і тварин: Вибір культур та порід тварин, адаптованих до конкретних умов, впливає на врожайність та продуктивність.
- Стійкість до хвороб і шкідників: Високий рівень природної стійкості зменшує потребу в хімічних засобах захисту та підвищує якість продукції.

2. Технологічні чинники:

- Агротехнічні методи: Використання сучасних методів обробки ґрунту, сівозміни та зрошення підвищує ефективність виробництва.
- Механізація та автоматизація: Впровадження новітньої техніки знижує трудомісткість та підвищує продуктивність праці.

3. Екологічні чинники:

- Збереження родючості ґрунтів: Використання органічних добрив та мінімізація хімічного навантаження сприяють збереженню та покращенню якості ґрунтів.
- Управління водними ресурсами: Раціональне використання води та впровадження систем зрошення знижують ризик посух та ерозії.

4. Соціальні чинники:

- Освітній рівень працівників: Високий рівень освіти та професійної підготовки сприяє впровадженню інновацій та підвищенню ефективності виробництва.
- Соціальна інфраструктура: Наявність медичних, освітніх та культурних установ на селі підвищує якість життя та залучає молодь до аграрного сектору.

5. Економічні чинники:

- Доступність фінансування: Можливість отримання кредитів та субсидій дозволяє інвестувати в модернізацію та розширення виробництва.
- Ринкова кон'юнктура: Попит на певні види продукції визначає спеціалізацію та обсяги виробництва.

Розуміння та врахування цих чинників є ключовими для ефективного планування та розвитку сільськогосподарського виробництва. [7]

Агропромисловий комплекс України займає друге місце в структурі всього господарства держави, після індустріального виробництва. Крім того, сільськогосподарська продукція є однією з найбільших складових сучасного українського експорту.

Україна знаходиться в сприятливих кліматичних та природних умовах для розвитку аграрної галузі і на сьогоднішній день входить в перелік найсильніших виробників аграрної продукції, та займає провідні позиції серед сучасних світових експортерів. АПК України має високі показники інвестиційної привабливості, оцінюється як перспективний, і навіть під час війни викликає зацікавленість іноземних та українських інвесторів.

Галузі, що входять в сектор АПК, станом на 2021 рік забезпечували майже 14% зайнятості населення. [8]

1.3 Правове регулювання процесу розробки бізнес-плану

Бізнес-план є важливим документом для підприємців, оскільки він є основою для залучення інвестицій і фінансування та забезпечення фінансової стабільності бізнесу. Правове регулювання процесу розробки бізнес-плану необхідне для забезпечення законності та захисту інтересів усіх учасників бізнес-плану, включаючи засновників, інвесторів та кредиторів. Коли правові норми не беруться до уваги, бізнес-плани можуть бути неповними або недійсними, що знижує їхню ефективність і створює ризик незаконності.

Правове регулювання бізнес-планування в Україні:

1. Нормативно-правова база:

Перш за все, важливими нормативно-правовими актами для бізнес-планування є:

- Конституція України (як основа для всіх видів діяльності).
- Цивільний кодекс України.
- Закон України "Про підприємництво" (встановлює загальні принципи функціонування підприємств).
- Податковий кодекс України (враховує вимоги до оподаткування).
- Закон України "Про захист економічної конкуренції" (важливий для проведення ринкових досліджень).
- Закон України "Про інформацію" (визначає вимоги до відкриття інформації та захисту даних). [9]

2. Особливості правових вимог при розробці бізнес-плану:

У бізнес-плані слід коротко і чітко описати юридичні аспекти: вказати організаційно-правову форму підприємства, визначити права й обов'язки засновників або акціонерів, зазначити відповідальність підприємства за порушення закону, а також податкові зобов'язання й порядок взаємодії з державними органами. [10]

3. Інвестиційний та фінансовий аспект бізнес-плану:

Оскільки бізнес-план є основою для залучення інвестицій та фінансування, правова складова визначає умови укладання договорів, оцінку ризиків, можливість гарантій для інвесторів. [11]

Роль правових норм у формуванні та реалізації бізнес-плану:

1. Захист прав інвесторів та партнерів:

Важливим елементом є надання гарантій інвесторам щодо повернення їхніх коштів і дивідендів. Законодавчі норми визначають правила залучення інвестицій та укладення угод, що регулюють взаємовідносини.

2. Правове оформлення угод та контрактів:

Бізнес-план має передбачати правові аспекти укладання угод, зокрема, договорів про партнерство, кредити, ліцензії, оренду, трудові договори тощо. Важливо правильно оформити кожну угоду для уникнення правових суперечок у майбутньому.

3. Правовий аналіз ризиків у бізнес-плані передбачає оцінку можливих юридичних загроз, які можуть вплинути на діяльність підприємства. До них належать: порушення чинного законодавства, ризики у сфері трудових відносин (наприклад, спори з працівниками), можливість накладення податкових чи фінансових санкцій, а також захист прав на інтелектуальну власність і дотримання комерційної таємниці.

4. Забезпечення правових умов для захисту інформації та інтелектуальної власності:

Окремо в бізнес-плані варто передбачити аспекти захисту інтелектуальної власності (права на патенти, авторські права) та комерційної таємниці. [11]

Отже, важливо постійно оновлювати бізнес-план з урахуванням законодавчих змін у податковому, трудовому, екологічному законодавстві та законодавстві про безпеку. Взаємодіяти з юристами та юридичними консультантами, щоб уникнути можливих помилок і порушень законодавства, доцільно залучати професійних юридичних консультантів для перевірки всіх юридичних аспектів бізнес-плану. Врахувати міжнародні права (для міжнародних бізнес-планів), якщо бізнес-план є міжнародним, слід звертати увагу на міжнародні договори, правила та конвенції, що регулюють діяльність на глобальних ринках.

2. РОЗРОБКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ

2.1 Короткий опис підприємницького проєкту

Підприємницький проєкт передбачає розвиток фермерського господарства «Родючий Край», що спеціалізується на вирощуванні озимого жита, гороху, гречки та картоплі. Підприємство спеціалізується на аграрному секторі, зосереджуючись на оптимальному використанні земельного фонду.

Мета – впровадження передових агротехнічних методів, збільшення обсягів зібраного врожаю та розширення каналів продажу готової продукції.

Організаційно-правова форма: фермерське господарство. Загальна площа оброблювальної землі 220 га.

Проєкт має на меті:

- отримання прибутку
- зміцнення продовольчої безпеки регіону
- розвиток партнерських зв'язків

2.2 Опис підприємства

Фермерське господарство "Родючий Край" розташоване в селі Мала Павлівка, Охтирського району, Сумської області. Найближчим містом є Охтирка, що знаходиться на відстані 30 км. До обласного центру, міста Суми, відстань становить 108 км.

Підприємство "Родючий Край" організоване як фермерське господарство. Воно спеціалізується на вирощуванні таких сільськогосподарських культур, як озимого жита, гороху, гречки та картоплі.

Земельна площа 220 га

35 га ріллі – власність

185 га ріллі – користування

Природні умови в регіоні розташування підприємства є оптимальними для агровиробництва. Клімат характеризується помірно континентальними умовами: зими тут холодні, а літо м'яке і не надто жарке. Середня температура в літку коливається від 18,6°C до 26,6°C, а в зимку — від -2,2°C до -8°C. Максимальна кількість опадів припадає на літній період, і загальна річна кількість опадів варіюється від 600 до 650 мм.

У південній частині Сумської області, де знаходиться Мала Павлівка, переважають чорноземи типові та опідзолені. Ці ґрунти відзначаються високим вмістом гумусу (3,0–5,5%), що сприяє їхній родючості, сприятливій для сільського господарства (під впливом ерозії товщина може змінюватися, особливо на схилах). Завдяки глибокому гумусовому горизонту, ці ґрунти добре утримують вологу, що важливо для вирощування зернових культур та соняшнику.

Завдяки таким ґрунтам, сільське господарство в цьому регіоні є розвиненим, зокрема вирощування зернових культур, гороху, картоплі. Для підвищення родючості землі тут регулярно вносять органічні добрива, проводять травосіяння та поступово поглиблюють орний шар.

Фермерське господарство «Родючий Край» має в складі основні засоби вартість яких складає – 522100 грн

При вирощуванні культур підприємство використовує традиційні технології.

2.3 Опис продукції на ринку

Фермерське господарство «Родючий Край» у 2026 році планує вирощування таких сільськогосподарських культур, як озиме жито, горох, гречка та картопля. Дані культури є важливими для забезпечення продовольчої безпеки країни та користуються стабільним попитом на внутрішньому ринку. Вони широко використовуються як у харчовій промисловості, так і в сільському господарстві.

Озиме жито є однією з традиційних зернових культур, яка добре пристосована до різних ґрунтово-кліматичних умов і відзначається високою зимостійкістю. Основним напрямком використання жита є виробництво борошна для випікання житнього хліба та інших хлібобулочних виробів. Крім того, жито використовується у кормовиробництві та може застосовуватися як сировина для переробної промисловості.

Горох належить до зернобобових культур і має важливе значення як у харчовій, так і у кормовій галузях. Він містить значну кількість білка, що робить його цінним продуктом харчування та компонентом комбікормів. Також горох відіграє важливу роль у сівозміні, оскільки сприяє збагаченню ґрунту азотом і підвищує його родючість.

Гречка є цінною круп'яною культурою, яка користується значним попитом серед населення завдяки своїм поживним і дієтичним властивостям. Вона використовується для виробництва крупи, борошна та інших продуктів харчування. Вирощування гречки є важливим для забезпечення внутрішнього ринку якісною продукцією, оскільки попит на неї традиційно залишається високим.

Картопля є однією з основних продовольчих культур в Україні. Вона широко використовується в харчуванні населення, а також у переробній промисловості для виробництва крохмалю, чипсів та інших продуктів. Картопля має велике значення для продовольчого забезпечення та є важливою складовою раціону населення.

2.4. Управління та організація виробництва

Трудомісткість виробництва - це економічний індикатор, що описує величину витрат живої праці для створення одиниці продукції або виконання конкретного обсягу робіт. Вона визначається як обсяг витраченого часу (людино-годин, людино-днів тощо) працівників, безпосередньо задіяних у виробничому процесі.

Зниження трудомісткості продукції є одним з ключових факторів для підвищення конкурентоспроможності підприємства. Цього можна досягти шляхом оновлення обладнання, поліпшення організації праці, підвищення кваліфікації персоналу та впровадження інноваційних технологій.

Загальновідомо, що трудомісткість продукції T , люд.-год., розраховується за формулою

$$T = T_{\text{ф}}/\text{ВП},$$

де $T_{\text{ф}}$ – фактичний фонд робочого часу, людино-годин;

ВП – обсяг виробництва продукції (в натуральному або вартісному виразі).

Таблиця 2.1 - Трудомісткість виробництва

Продукція	Площа, га	Структура посівної площі, %	Затрати праці, люд.год.	Затрати праці всього, люд.-год.
Озиме жито	55	25	14,1	775,5
Горох	55	25	10,6	583
Гречка	55	25	6,4	352
Картопля	55	25	105	5775
РАЗОМ	220	100		7485,50

Загальна площа становить 220 га: озиме жито– 55 га, горох – 55 га, гречка – 55 га, картопля– 55 га. Всього затрати праці становлять – 7485,50 люд/год. З них найбільше займає картопля – 5775 люд/год., а найменше - гречка – 352 люд/год.

Рекомендована кількість парцюючих на підприємстві залежатиме від загальних витрат праці 7485,50 люд/год та річного фонду робочого часу одного працюючого(280днів*7год=1960год). Тому на підприємстві буде 4 постійно працюючих. На сезонні роботи пов'язані з посівом та збиранням урожаю буде залучатися додаткова робоча сила.

Оплата праці – це економічний термін, що описує механізм розподілу частки національного доходу у вигляді грошової або натуральної винагороди

за виконану роботу. Вона реалізує декілька критично важливих функцій: мотиваційну, соціальну, відтворювальну (гарантування життєвого забезпечення працівника) та регулюючу (впливає на співвідношення попиту та пропозиції на ринку праці). Щодо сільського господарства, як галузі з специфічними умовами праці, система оплати праці має власну особливість.

Таблиця 2.2 - Витрати на оплату праці

Продукція	Затрати праці всього, люд.-год.	Тарифна ставка, грн.	Загальні витрати, грн.
Озиме жито	775,5	80	62040,00
Горох	583	80	46640,00
Гречка	352	80	28160,00
Картопля	5775	80	462000,00
РАЗОМ	7485,50		598840,00

Витрати на оплату праці становлять 598840,00грн., при тарифній ставці – 80 грн. Найбільші витрати на оплату праці по картоплі – 462000 грн., а найменше по гречці – 28160 грн.

2.5. План виробництва

Загальна площа для вирощування в плановому році сільськогосподарських культур становить 220 га.

Площа для вирощування озимого жита складає 55 га, гороху – 55 га, гречки – 55 га, картоплі – 55 га.

Урожайність — це один з найважливіших показників ефективності сільськогосподарського виробництва, який характеризує обсяг продукції, отриманої з одиниці площі посіву. Зазвичай її виражають у центнерах з гектара (ц/га) або тоннах з гектара (т/га).

Озиме жито є однією з найбільш витривалих зернових культур, добре пристосованою до кліматичних умов регіону. Воно характеризується

високою зимостійкістю та невибагливістю до ґрунтів. Прогнозована урожайність становить 35–45 ц/га, що дозволяє отримати приблизно 1925–2475 центнерів (192,5–247,5 тонн) продукції з відведеної площі.

Горох є важливою зернобобовою культурою, яка має велике значення для харчової промисловості та кормовиробництва. Крім того, він сприяє збагаченню ґрунту азотом і покращує його родючість. Очікувана урожайність гороху становить 20–30 ц/га, що забезпечує валовий збір у межах 1100–1650 центнерів (110–165 тонн).

Гречка відзначається відносно нижчою урожайністю, проте має значний попит на ринку завдяки своїм дієтичним і поживним властивостям. Вона добре переносить посушливі умови та не потребує надмірного внесення добрив. Прогнозована урожайність становить 10–15 ц/га, що дозволяє отримати приблизно 550–825 центнерів (55–82,5 тонн) продукції.

Картопля є однією з найважливіших продовольчих культур. Вона широко використовується в харчуванні населення та має стабільний попит на внутрішньому ринку. За сприятливих умов вирощування середня урожайність картоплі може становити 180–220 ц/га, що забезпечує валовий збір приблизно 9900–12100 центнерів (990–1210 тонн) з площі 55 гектарів.

Основний обробіток землі для озимого жита здійснюється восени, а для гороху, гречки, картоплі – весною. До передпосівної обробки ґрунту під озимі входять операції: закриття вологи (ДТ-75+С-11), вирівнювання поля (ДТ-75+ВП-8), культивація (Т-150К+КПС-4) та прикочування (МТЗ-80+С-11+ККШ-6). Закриття вологи та культивація є важливими агротехнічними заходами для підготовки ґрунту під посів соняшника, виконуючись з використанням вищевказаних агрегатів. Перед посівом ярих культур передбачена оранка на глибину 20-22 см (Т-150К+ПЛН-5-35) та культивація.

Догляд за посівами передбачає післяпосівне прикочування ґрунту, досходове та повсходове боронування (Т-70С+С-11+ЗОР0,7), внесення

пестицидів (МТЗ-80+ОП-3200). Догляд за посівами соняшнику обов'язково включає повсходове боронування та сапування (МТЗ-80+КРН-4,2).

Збирання врожаю здійснюється залученою технікою іноземного виробництва.

Отже розрахуємо валовий збір сільськогосподарських культур по формулі:

$$ВЗ = У * Пк$$

де ВЗ – валовий збір, ц;

У – урожайність (основної чи побічної) продукції відповідно основної, %;

Пк – площа вирощування даної культури, га,

Валовий збір продукції визначається шляхом множення площі данної культури на відповідну урожайність (дивись таблицю 2.3).

Таблиця 2.3 – Виробництво продукції

Продукція	Площа, га	Урожайність ц/га	Валовий збір, ц
Озиме жито	55	32	1760
Горох	55	25	1375
Гречка	55	18	990
Картопля	55	180	9900
Разом	220		14025

Валовий збір разом становить 14025 ц, з них: озиме жито – 1760ц, горох – 1375 ц, гречка – 990 ц, картопля-9900 ц.

Товарна продукція — це частина валової продукції підприємства, яка має споживчу цінність і призначена для продажу. Вона включає всю продукцію, яка відповідає стандартам, технічним умовам і може бути передана покупцеві для споживання чи подальшого використання. Валова продукція є загальним обсягом виготовленої господарством продукції за визначений період, незважаючи на те, чи буде вона продана, чи використана всередині самого підприємства.

Насіннєвий фонд — це частина врожаю, яку спеціально відбирають і зберігають для наступної сівби.

Це має бути якісне насіння, яке відповідає всім вимогам за сортом і агротехнікою. Обсяг насіннєвого фонду залежить від запланованої площі посівів та норми висіву на 1 гектар.

Кормова база - це комплекс земельних наділів, сільськогосподарських культур та кормів, що застосовуються для забезпечення худоби їжею у потрібній кількості, асортименті та якості протягом усього року. Вона включає не тільки площі, де вирощуються кормові рослини, а й ресурси, що дають можливість заготівлі або використанню кормів із природних угідь - пасовищ, сінокосів, лісів, водойм тощо.

Таблиця 2.4 - Баланс використання продукції

Продукція	Валове виробництво	Насіннєвий фонд	Кормова база	Товарний фонд
Озиме жито	1760	110	30	1620
Горох	1375	154	0	1221
Гречка	990	55	0	935
Картопля	9900	1650	0	8250
РАЗОМ	14025			12026

Валове виробництво разом становить 14025 ц, найбільше по картоплі – 9900 ц. Товарний фонд разом становить 12026 ц.

Матеріальні ресурси – це зібрання матеріальних цінностей, які застосовуються у виробничому процесі для створення продукції, виконання робіт та надання послуг. Вони становлять ключову складову виробничих ресурсів підприємства і гарантують безперебійність виробничого процесу.

У сільському господарстві, яке залежить від природних умов і має виражений сезонний характер виробництва, матеріальні ресурси виходять на перший план. Від їхньої доступності, якості та своєчасного надходження залежить ефективність праці, урожайність культур, продуктивність тваринництва, а також фінансові результати ведення господарства.

Таблиця 2.5 - Потреба в матеріальних ресурсах

№	Назва культури	Насіння		ПММ		Мін. добрива		Засоби захисту		Органіка	
		На 1га	всього	На 1га	всього	На 1га	всього	На 1га	всього	На 1га	всього
1	Озиме жито	200	11000	78	4290	60	3300	1	55	30	1650
2	Горох	280	15400	62	3410	120	6600	1,5	82,5	0	0
3	Гречка	100	5500	60	3300	110	6050	1	55	0	0
4	Картопля	3000	165000	275	15125	240	13200	4,6	253	60	3300
	Разом		196900		26125		29150		445,5		4950

Потреба в насінні разом – 196900 кг, пмм – 26125 кг, мінеральних добрив – 29150 кг, засобів захисту – 445,5 кг, органіки – 4950 т.

Витрати на виробництво являють собою загальну суму всіх грошових витрат компанії, що пов'язані з процесом виготовлення та продажу товарів. Вони показують, скільки ресурсів (фінансових, людських, сировинних) підприємство використовує, аби створити певну кількість продукції.

У сільському господарстві витрати часто залежать від сезону та конкретної галузі. Скажімо, у рослинництві найбільші витрати припадають на періоди посіву, догляду за рослинами та збирання врожаю, тоді як у тваринництві витрати більш рівномірно розподілені протягом усього календарного року. (таблиця 2.6)

Основні фонди – це ключовий компонент матеріально-технічного забезпечення підприємства, від якого значною мірою залежать його виробничі можливості, продуктивність, прибутковість та конкурентоздатність. Вони представляють собою матеріальні активи, що застосовуються у виробництві багато разів, зберігаючи при цьому свою природну форму протягом усього терміну експлуатації.

Основні засоби є необхідною умовою для безперебійного та стабільного виробничого процесу на підприємстві. Вони становлять матеріальну базу, на якій здійснюється увесь виробничий цикл – від обробки ґрунту, посіву, догляду за рослинами до збору врожаю, його переробки, зберігання та збуту. У сільському господарстві це особливо важливо, оскільки значна частина операцій потребує використання спеціалізованої техніки, обладнання, будівель та об'єктів інфраструктури.

Таблиця 2.6 - Витрати на виробництво

№	Назва культури	Стаття витрат, грн.					Разом
		Насіння	Мін. добрива	Органічні добрива	ПММ	Засоби захисту	
1	Озиме жито	101200	89100	495000	137280	15675	838255
2	Горох	92400	198000	0	109120	23512,5	423032,5
3	Гречка	110000	181500	0	105600	15675	412775
4	Картопля	2970000	303600	660000	484000	72105	4489705
	Всього	3273600	772200	1155000	836000	126967,5	6163767,5

Витрати по кожній культурі складають: озиме жито – 838255 грн, горох 423032,5 грн, гречка- 412775 грн, картопля – 4489705 грн. Разом всі витрати становлять 6163767,5 грн.

Основні засоби — основа виробничого потенціалу. Їх ефективне використання, оновлення та управління підвищує результативність, знижує витрати й забезпечує конкурентоспроможність. Важливо враховувати зношення, амортизацію та потребу в інвестиціях.

Таблиця 2.7 – Наявність технічних ресурсів

Назва	Балансова вартість, грн.
Т-150К	120000
Е-70С	85000
МТЗ-80	42000
ПЛН-5-35	12500
КСП-4	15200
ССТ-12	12000
С-11+ЗОР0,7	0
КФ-5,4	0
УСМК	0
С-11+ККШ-6	14100
СПЧ-6	16000
КРН-4,2	0
ОП-3200	15400
БМ-6	18500
2ПТС-4	12500
РКС-6	0
СПС-4,2	12400
ГАЗ-53	0
КАМАЗ 5110	64000
КЗС	12000
Всього	
Ангар для техніки	32500
Зерносклад	38000
Разом	522100

Амортизація - це поступове перенесення ціни основних фондів та інших необоротних активів на собівартість продукції, виконаних робіт чи наданих послуг в міру їх зносу. Іншими словами, амортизація виступає економічним інструментом, що дає змогу враховувати витрати, пов'язані зі старінням,

фізичним зносом та моральним знеціненням основних засобів протягом терміну їх використання.

Класифікаційний перелік груп основних засобів та інших необоротних активів у Податковому кодексі:

група 1 — земельні ділянки,

група 2 — капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом;

група 3 — будівлі споруди, передавальні пристрої;

група 4 — машини та обладнання, з них: електронно-обчислювальні машини, інші комп'ютерні програми, інші інформаційні системи, комутатори;

група 5 — транспортні засоби;

група 6 — інструменти, інвентар (меблі); |

група 7 — тварини;

група 8 — багаторічні насадження;

група 9 — інші основні засоби;

група 10 — бібліотечні фонди, архівні документи;

група 11 — малоцінні необоротні матеріальні активи;

група 12 — тимчасові (нетитульні) споруди;

група 13 — природні ресурси;

група 14 — інвентарна тара;

група 15 — предмети прокату;

група 16 — довгострокові біологічні активи.

Сума витрат на амортизаційні відрахування визначається за формулою

$$A = \frac{B_n \times H_a}{100} \quad (2.3)$$

де B_n — балансова вартість основних засобів на початок планового року, грн...

H_a — норма відрахувань, %.

Річні норми амортизаційних відрахувань у % від балансової вартості в розмірах:

3 група — 5%, 4 група — 20%, 5 група — 20%.

Розрахунок сум витрат на амортизаційні відрахування (див. в таблиці 2.8).

Таблиця 2.8 - Визначення амортизації

Основні засоби виробництва	Балансова вартість, грн.	Знос, %	Амортизація, грн.
Будівлі	70500	5	3525
Автотранспорт	64000	20	12800
Трактори	247000	20	49400
Комбайни	0	20	0
С/гмашини	128600	20	25720
Обладнання	12000	20	2400
Всього	522100		93845

Амортизація основних фондів становить 93845 грн, з них: будівлі – 3525 грн, автотранспорт – 12800 грн, трактори – 49400 грн, комбайни – 0 грн, с/г машини – 25720 грн, обладнання – 2400 грн.

В аграрному секторі оренда землі переважає як форма користування угіддями. Вона дозволяє господарствам концентрувати великі земельні площі, не вдаючись до купівлі, що особливо актуально в умовах обмежених фінансових можливостей.

Основним нормативно-правовим документом, який регулює відносини оренди землі, є Земельний кодекс України, а також Закон України "Про оренду землі" в редакції з 08.11.24 р. Згідно з чинним законодавством, сільськогосподарські угіддя можуть передаватися в оренду фізичним та юридичним особам з дотриманням вимог щодо цільового призначення землі, строків, порядку реєстрації та оплати(строк не може бути менши 7 років і перевищувати 50 років).

Таблиця 2.9 - Визначення орендної плати

Орендна плата	Площа, га	Вартість 1 га, грн	%	Всього за 1 га	Всього, грн.
	185	30000,00	5	1500	277500,00

За результатами таблиці орендна плата за 1 га становить 1500 грн, а всього за площу 185 га, яка орендована - 277500 грн.

Страховання врожаю — це система економічних взаємин, що забезпечує захист майнових інтересів сільгоспвиробників у випадку втрати або пошкодження зібраного врожаю через вплив несприятливих природних, техногенних або біологічних чинників.

Страховання врожаю — інструмент захисту агробізнесу від погодних ризиків. Воно підвищує стабільність, прибутковість і сприяє продовольчій безпеці. Для розвитку потрібна держпідтримка, кращі закони та обізнаність аграріїв.

Таблиця 2.10 - Страховання врожаю

Вид продукції	Урожайність, ц/га	Валовий збір, ц	Ціна 1 ц, грн..	Вартість врожаю, грн..	Страхова ставка, %	Сума страхового внеску, грн.
Озиме жито	32	1760	650	1144000	0,5	5720,00
Горох	25	1375	520	715000	0,5	3575,00
Гречка	18	990	950	940500	0,5	4702,50
Картопля	180	9900	750	7425000	0,5	37125,00
Разом		14025		10224500		51122,50

За показниками урожайності, валового збору та ціни, визначили вартість врожаю всього: 10224500 грн, з них: озиме жито- 1144000 грн, горох – 715000 грн, гречка – 940500 грн, картопля – 7425000 грн. Також за допомогою страхової ставки визначили суму страхового внеску всього 51122,5 грн.

Загальновиробничі витрати в сільському господарстві включають: зарплату допоміжного персоналу (механіки, майстри тощо); утримання приміщень (ремонт, освітлення, опалення, охорона); амортизацію загальновиробничих основних засобів; ремонт техніки, що використовується у різних підрозділах; комунальні послуги (електроенергія, газ, вода); зв'язок, інтернет, адміністративні послуги; витрати на охорону праці та навчання; податки на виробничі об'єкти та землю; інші витрати, не пов'язані з конкретною продукцією.

Таблиця 2.11 – Кошторис витрат

Види витрат	Сума, грн.
Насіння та посівний матеріал	3273600
Мінеральні добрива	772200
Органічні добрива	1155000
Засоби захисту рослин	126967,5
ПММ	836000
Оплата праці	598840,00
Амортизація	93845
Орендна плата	277500,00
Страхові внески	51122,50
Інші	71850,75
Всього	7256925,75

Всього витрати становлять: 7256925,75 грн.

Собівартість виробу – це грошова оцінка затрат на його виготовлення й продаж (або на весь обсяг). Вона показує всі видатки, які зазнало підприємство у процесі діяльності, враховуючи задіяні ресурси, виплати заробітної плати, амортизаційні відрахування, паливо, добрива, орендну плату та інші статті.

Таблиця 2.12 - Собівартість

№	Назва культури	Насіння	Мін. добрива	Органічні добрива	ПММ	Засоби захисту	Оплата праці	Аморт	Оренда	Інші		Всього		Собівартість
											Страхові внески		Валовий збір	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Озиме жито	101200	89100	495000	137280	15675	62040	23461,25	69375	17962,69	5720	1016813,94	1760	577,74
2	Горох	92400	198000	0	109120	23512,5	46640	23461,25	69375	17962,69	3575	584046,44	1375	424,76
3	Гречка	110000	181500	0	105600	15675	28160	23461,25	69375	17962,69	4702	556436,44	990	562,06
4	Картопля	2970000	303600	660000	484000	72105	462000	23461,25	69375	17962,69	37125	5099628,94	9900	515,11
	Всього	3273600	772200	1155000	836000	126967,5	598840	93845	277500	71850,75	51122,50	7256925,75	14025	

В данній таблиці розраховували всього витрат, які становлять 51122,50 грн, та розраховували собівартість культур: озиме жито – 577,74 грн/ц, горох – 424,76 грн/ц, гречка – 562,06 грн/ц, картопля – 515,11 грн/ц.

2.6 ПЛАН МАРКЕТИНГУ

Виручка від продажу продукції — це грошова сума, котру підприємство отримує (або повинно отримати) за реалізовані товари, виконані роботи чи надані послуги. Вона є головним джерелом формування доходів господарства та основою для покриття витрат, сплати податків і утворення прибутку.

Виручка в сільському господарстві формується від реалізації продукції рослинництва, а також від продажу насіння, кормів, побічної продукції, техніки та інвентарю. Оскільки сільське господарство має сезонний характер, основна частина виручки надходить після збору врожаю, що ускладнює фінансове планування та потребує ретельного управління грошовими потоками.

Обсяг виручки визначається кількома основними факторами. Перш за все — кількість реалізованої продукції: чим більше продає господарство, тим більше отримує доходу (за стабільного попиту). Другий чинник — ціна реалізації, яка змінюється під впливом ринкової ситуації: попиту, конкуренції, сезонності. Якісна продукція має вищу ціну, що підвищує виручку. Важливу роль також відіграє організація збуту — ефективна логістика, наявність постійних каналів реалізації, укладені договори з покупцями забезпечують стабільність доходів.

Формування виручки є початковим етапом для визначення фінансового результату підприємства. Віднявши витрати на виробництво, реалізацію продукції та податки, отримують прибуток. Виручка впливає на рентабельність і ефективність підприємства. Вона є джерелом розвитку: з неї можна інвестувати в нову техніку, інновації та модернізацію. Важливо не тільки виростити продукцію, а й вигідно її реалізувати, мінімізуючи витрати та ризики.

Таблиця 2.13 - Виручка від реалізації продукції

Продукція	Місяці						Всього		
	Вересень		Жовтень		Листопад				
	Обсяг, ц	Ціна, грн./ц.	Обсяг, ц	Ціна, грн./ц	Обсяг, ц	Ціна, грн./ц.	Обсяг, ц	Ціна, грн./ц	Вартість, грн.
Озиме жито	972	650	324	650	324	650	1620	650	1053000
Горох	305,25	520	610,5	520	305,25	520	1221	520	634920
Гречка		950	467,5	950	467,5	950	935	950	888250
Картопля		750	4125	750	4125	750	8250	750	6187500
Всього	1277,25		5527		5221,75		12026		8763670

Прорахувавши обсяг продукції за вересень, жовтень, листопад визначили, що: у вересні обсяг становить – 1277,25 ц, у жовтні - 5527 ц, у листопаді – 5221,75 ц. Вартість продукції всього: 8763670 грн, з них: озиме жито – 1053000 грн, горох – 634920 грн, гречка – 888250 грн, картопля-6187500 грн.

2.7 Фінансовий план

Кредитування — ключова форма фінансової підтримки сільського господарства, яке потребує значних витрат ще до отримання доходу. Кредити дозволяють покривати нестачу коштів у критичні періоди: посів, догляд, збирання врожаю, закупівля техніки.

Через сезонність галузі доходи надходять здебільшого раз на рік, а витрати тривають постійно. Тому кредит стає не просто зручним, а часто єдиним способом забезпечити безперервне виробництво, підтримати темпи роботи, обсяги посівів і впровадження нових технологій.

Необхідно відзначити, що кредитування в сільському господарстві дозволяє фермерам та підприємствам рухатися вперед, запроваджувати передові технології, збільшувати продуктивність, зменшувати залежність від погодних умов завдяки придбання сучасної техніки, систем зрошення, високоякісного насіння та засобів захисту рослин.

Таблиця 2.14 - Розрахунок нарахування відсотків

Показники	Сума, грн.
Потреба в кредиті – всього	6163767,5
в. т.ч. насіння та посівний матеріал	3273600
ПММ	836000
Добрива та засоби захисту рослин	2054167,5
Період кредитування, місяців	12
Процентна ставка короткострокового кредиту, %	30
Плата по проценту за кредит, грн.	1849130,25

Потреба в кредиті становить 6163767,5 грн, а плата по проценту за кредит – 1849130,25 грн.

Фінансові результати – ключові індикатори ефективності господарювання будь-якого підприємства, зокрема, аграрного сектору. Вони презентують результат роботи за конкретний проміжок часу та дозволяють проаналізувати, наскільки раціонально використовуються ресурси, чи є продукція прибутковою, а також чи здатне підприємство до подальшого зростання. До показників зараховують: виторг від продажу продукції, валовий прибуток, операційний

прибуток, прибуток до оподаткування, чистий прибуток (або збиток), рентабельність продукції, рентабельність продажу, рентабельність активів.

Основними фінансовими результатами є валовий прибуток, чистий прибуток, а також рівень рентабельності.

Таблиця 2.15 - Фінансові результати діяльності

Показники	Сума, грн.
Виручка від реалізації продукції	8763670
Матеріальні затрати	7256925,75
Відсотки за кредит	1849130,25
Валовий прибуток	1506744,25
Податок на прибуток 18%	271213,965
Чистий прибуток	1235530,29
Рентабельність, %	17

Згідно даного бізнес-плану, валовий прибуток підприємства становить 1506744,25 грн, чистий прибуток – 1235530,29 грн, рівень рентабельності складає 17%, що показником ефективності діяльності підприємства.

2.8 Ризик і шляхи його зниження

Сільське господарство — одна з найризикованіших сфер через поєднання біологічних та економічних чинників. Від посіву до збору врожаю ситуація може змінюватися, що ускладнює прогнозування результатів та доходів.

Види ризиків у сільському господарстві

- 1) Природно-кліматичні ризики: погодні аномалії, які призводять до неврожаю;
- 2) Біологічні ризики: хвороби рослин і тварин; зниження якості посівного матеріалу.
- 3) Економічні ризики: коливання цін на продукцію; зростання цін на ресурси (паливо, добрива).
- 4) Фінансові ризики: високі кредитні ставки; неплатоспроможність партнерів.

- 5) Технологічні ризики: вихід із ладу техніки; недотримання технології вирощування.
- 6) Юридичні та організаційні ризики: зміни в законодавстві; неправильне оформлення документів.

Шляхи зниження ризиків:

1. Страхування врожаю — компенсує збитки при стихійних лихах чи неврожаях. В Україні доступні як приватні, так і державні програми.
2. Диверсифікація виробництва — вирощування кількох культур та утримання різних видів тварин знижує ризик втрати всього доходу через нещастя з однією культурою.
3. Використання сучасних агротехнологій — застосування якісного насіння, точного землеробства, GPS-технологій та дронів підвищує урожайність і знижує вплив погоди.
4. Моніторинг і прогнозування погоди — використання супутникових даних та агрометеостанцій для точного планування сільськогосподарських робіт.
5. Фінансове планування і резервування коштів — формування страхового чи резервного фонду та правильний розподіл коштів забезпечують стабільність у кризових ситуаціях.
6. Контроль за витратами — чіткий облік витрат дозволяє уникати нераціонального використання ресурсів.
7. Навчання персоналу — підвищення кваліфікації працівників дає змогу швидше реагувати на зміни та застосовувати новітні технології.
8. Вибір культур, адаптованих до регіону — вирощування сортів, стійких до посухи, холоду чи хвороб підвищує шанси на стабільний урожай.

3.ОХОРОНА ПРАЦІ

3.1.Загальні положення

Охорона праці- це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності.

Безпека праці— умови праці на об'єктах матеріального виробництва, зокрема промисловості, транспорту тощо, що виключають вплив небезпечних і шкідливих факторів на працюючих. Безпека праці підтримується шляхом виконання комплексу заходів щодо запобігання травматизму, захворювань і аварій.

Система управління охороною праці підприємства є складовою, невід'ємною частиною загальної системи управління виробництвом. Її впровадження і функціонування реалізується шляхом визначення посадових обов'язків суб'єктів управління в господарстві стосовно завдань з охорони праці та сумлінного їх виконання. Вона побудована на основі Закону України «Про охорону праці», Наказу Мінсоцполітики від 29.08.2018 № 1240. «Про затвердження Правил охорони праці у сільськогосподарському виробництві», вимог ДСТУ OHSAS 18001:2010 «Системи управління гігієною та безпекою праці. Вимоги» (далі - ДСТУ OHSAS 18001:2010).

Вимоги безпеки до виробничого обладнання та організації робочих місць визначено Правилами охорони праці у сільськогосподарському виробництві, затвердженими наказом Міністерства соціальної політики України від 29.08.2018 № 1240(далі - Правила).

Обладнання, під час експлуатації якого можливе виділення шкідливих речовин у повітря робочої зони, має бути обладнане місцевою вентиляцією. Пуск місцевої вентиляції має бути заблокований із пуском технологічного обладнання.

Рівень шуму виробничого обладнання не має перевищувати встановлених норм. У разі перевищення допустимих норм шуму робочої зони працівники мають бути забезпечені засобами індивідуального захисту органів слуху.

Струмопідвідні проводи до електрифікованих машин і установок у виробничих приміщеннях мають бути ізольовані і захищені від механічного пошкодження.

Трубопроводи, запірна арматура, насоси і вмістища, розміщені у теплицях, які використовують під час застосування гербіцидів та агрохімікатів, мають бути герметично закритими. Гальма засобів малої механізації (підвісних транспортних ліній, стрічкових транспортерів, електричних талів, візків, що переміщуються надґрунтовими регістрами тощо), які застосовують під час збирання урожаю і транспортування його у складські приміщення, мають бути справними та заблокованими з пусковими пристроями. Вимоги безпеки під час експлуатації сільськогосподарської техніки.

Експлуатація сільськогосподарських машин (сільськогосподарських тракторів, їх причепів і змінних причіпних машин, систем складових частин та окремих технічних вузлів) має здійснюватися з урахуванням вимог експлуатаційної документації.

Вузли та елементи сільськогосподарських машин, що рухаються, обертаються та можуть становити небезпеку, мають бути огорожені захисними кожухами, які забезпечують безпеку працівників.

Перед виконанням робіт треба переконатися, що дроти повітряних ліній електропередач не буде зачіпати техніка, проїжджаючи під ними. Під час проїзду сільськогосподарської техніки потрібно дотримуватися безпечної дистанції.

3.2 Безпека польових робіт під час воєнного стану

З метою створення безпечних і безаварійних умов праці у суб'єктів господарювання сільського господарства та мінімізації ризиків виникнення

нещасних випадків на виробництві під час проведення польових робіт в умовах воєнних (бойових) дій в Україні, Держпраці пропонує роботодавцям вжити такі заходи:

1. Заборонити проведення сільськогосподарських польових робіт у регіонах, що розташовані безпосередньо у зонах ведення бойових дій та на незначній відстані від них.

2. Перед проведенням польових робіт роботодавцям, спільно з представниками відповідних структурних підрозділів МВС та ДСНС, організувати перевірку сільськогосподарських угідь та прилеглих ділянок на предмет наявності снарядів, вибухових пристроїв та інших предметів і матеріалів, що створюють або можуть створити загрозу працівникам сільського господарства (особливо у зонах прилеглих до ведення бойових дій).

3. Перед проведенням польових робіт організувати позапланові інструктажі з питань охорони праці працівників щодо дій посадових осіб та виробничого персоналу суб'єктів господарювання у разі початку бойових дій (артилерійські обстріли, бомбардування тощо).

4. Розробити плани евакуації персоналу перед початком та під час проведення бойових дій та плани ліквідації аварійних ситуацій з мінімальним рівнем загрози життю та здоров'ю працюючих.

5. Забезпечити належний моніторинг за технічним станом сільськогосподарських машин, які планується використовувати під час польових робіт, у тому числі:

- заборонити використання несправної техніки, у тому числі з відсутністю електростартерного запуску двигуна;
- з метою забезпечення безаварійної роботи машин, механізмів, устаткування та попередження випадків виробничого травматизму роботодавцям необхідно організувати ефективну роботу служб технічного контролю, обслуговування та ремонту техніки.

6. Організувати проведення польових робіт в умовах достатньої видимості, виключно у денний час.

7. Доставку, транспортування та ручне перенесення обладнання, устаткування, добрив та інших матеріалів до місця безпосереднього виконання робіт, потрібно здійснювати у відповідності до розроблених безпечних маршрутів, з якими ознайомлені усі працівники, які будуть виконувати зазначені роботи.

8. Вжити заходів щодо створення належних і безпечних умов праці, особливо в місцях концентрації працівників і устаткування, розташованих на значній відстані від населених пунктів, шляхом забезпечення у разі потреби надання працівникам невідкладної медичної допомоги в польових умовах та створення пунктів обігріву (за необхідності).

9. Для організації оперативної комунікації між працівниками у полі та негайного інформування їх у разі створення небезпечної для їх життя та здоров'я ситуації, забезпечити машиністів тракторних бригад засобами зв'язку.

10. Забезпечити працівників, задіяних у виконанні весняно-польових робіт відповідним спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального та колективного захисту.

11. З метою мінімізації часу перебування працівників на відкритому просторі, особливо в зонах прилеглих до ведення бойових дій, заборонити виконання складних та/або довготривалих ремонтних робіт машин, механізмів, обладнання в польових умовах.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

У результаті проведених розрахунків і економічного аналізу встановлено, що фермерське господарство «Родючий Край» є перспективним і має всі передумови для ефективної та прибуткової діяльності в аграрному секторі. Господарство спеціалізується на вирощуванні озимої пшениці, ячменю, гречки та соняшнику, що забезпечує диверсифікацію виробництва та зниження ризиків.

Підприємство обробляє 220 гектарів ріллі, а валовий збір продукції склав 14025 центнерів. За результатами господарської діяльності виручка від реалізації продукції становить 8763670 грн, що свідчить про достатній обсяг виробництва та стабільний збут.

Фінансові показники підтверджують прибутковість бізнесу. Валовий прибуток підприємства становить 1506744,25 грн, а чистий прибуток — 1235530,29 грн. Рівень рентабельності — 17% , це є свідченням ефективного управління ресурсами, обґрунтованої структури витрат і конкурентоспроможної ціни реалізації продукції.

Попри характерні для сільського господарства ризики — сезонність, погодні коливання, ринкову нестабільність — підприємство має чітко окреслені шляхи зниження ризиків. Зокрема, передбачається використання страхування, технічна модернізація, впровадження новітніх аграрних технологій та ефективне фінансове планування.

Таким чином, інвестування в діяльність фермерського господарства «Родючий Край» є економічно доцільним, адже воно демонструє стабільну рентабельність, високу ефективність використання ресурсів та має позитивні перспективи зростання. У майбутньому господарство здатне не лише розширити виробництво, а й активно забезпечувати продовольчі потреби Сумського регіону, роблячи свій внесок у зміцнення аграрного сектора України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1]https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B5%D1%81-%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD?utm_source
- [2]https://business.diia.gov.ua/history-of-success/yak-samostiino-sklasty-diievyi-biznes-plan-etapy-planuvannia-struktura-ta-obsiah?utm_source
- [3]https://buklib.net/books/22169/?utm_source
- [4]https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u122/BP_Metod.pdf
- [5]https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B5_%D0%B3%D0%BE%D1%81%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE?utm_source=chatgpt.com
- [6]<https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/6511/1/19.pdf>
- [7]https://naurok.com.ua/prezentaciya-virobnictvo-silskogospodarsko-produkci-u-sviti-393468.html?utm_source
- [8]<https://blog.youcontrol.market/aghropromislovii-komplikatsiya-ukrayini-oghliad-nishi-ta-rieliyi-soghodiennia>
- [9]<https://www.rada.gov.ua/>
- [10]https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/Ekonomiky/Docs/2020_Biznes-planuvannja_pidprijemnickoji_dijalnosti.pdf

[11]https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/777064/mod_resource/content/1/%D0%91%D1%96%D0%B7%D0%BD.%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%BD.%D0%9D%D0%B0%D0%B2.%D0%BF%D0%BE%D1%81..pdf